DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

DE

CVRA DOLORIS PODAGRICI PRAESERVATORIA PER SIMPLICISSIMA REMEDIA

QVAM

GRATIOSI ORDINIS MEDICI CONSENSV

PRÆSIDE

FRIDERICO HOFFMANNO

POTENTISSIMO PORVSSORVM REGI A CONSILIIS INTIMIS ARCHIATRO FRIDERICIANAE SENIORE ET H. T. DECANO

PATRONO AC PROMOTORE AETATEM COLENDO

PRO LICENTIA

SVMMOS IN ARTE SALVTARI HONORES ET PRIVILEGIA RITE IMPETRANDI

A. D. Februar. MDCCXXXVIII.

H. L. Q. C.

DEFENDET

AVCTOR

SAMVEL ERNESTVS KRVGNERVS

DRESD. MISN.

HALÆ MAGDEBVRGICÆ

Typis IOH. CHRIST. HILLIGERI, Acad. Typogr.

17.
16

PRAEFATIO.

Nihil naturæ humanæ eſt infeſtius, nihil intolerabilius, quam diros ac diuturnos ſuſtinere dolores & cruciatus, quorum tanta ſæpe eſt ferocia, ut haud raro ipſam mentem eiusque functiones graviſſime perturbent. Inter eos, qui atrocia ſua corpus humanum valde afficiunt, jure meritoque debet referri dolor ille, qui pedum maxime torquet articulos & medicis podagra appellatur. Hæc autem cum ejus ſit indolis ac naturæ, ut divites magis & præcipuæ dignitatis viros, quam pauperes & plebejos invadere ſoleat: ad eam tum leniendam, tum præſervandam ac perſanandam, ab omni tempore multa & varia quæſita & deſiderata, imo a peritiſſimis in arte viris excogitata ſunt remediorum genera; quæ tamen fere omnia, niſi verum diſſimulare velimus, ita ſunt comparata, ut ſpem, quam ægrotantibus excitant, effectu deſtituant exſpectationique minime reſpondeant. Quod vero ii, quorum artus crebrius hic dolor infeſtat, ægerrime priſtinam ſanitatem recuperent, id noſtra quidem ſententia partim medentium imperitiæ,

 par-

partim etiam ipſis ægrotantibus debet adſcribi. Hi enim conſiliis medicorum minus obtemperantes, variaque & ſæpe inepta auxilia proprio auſu adhibentes, ſibi ipſis plus ſæpe obſunt quam proſunt. Medicorum autem imperitia his ſe ſignis potiſſimum prodit, quod primo plus ad curationem, quam præſervationem hujus mali animum advertant; deinde quod remediis non lenioribus, temperatis, diæteticis & ſic dictis Galenicis ſimpliciſſimis, ſed pharmaceuticis potius, generoſis, vel ſpecificis, arcanis & chymico igne excoctis hoſtem hunc oppugnare contendant: cui tandem tertius accedit error, qui in eo conſiſtit, quod in ipſa curatione, ad leniendos dolores, remediis tam internis quam externis plerumque intempeſtive utantur, motumque febrilem ſiſtendo, vitioſam materiam, e corpore expellendam vel intra corpus retineant, vel ex partibus exterioribus ad interiores, magno cum ſanitatis detrimento repellant: cum tamen longa & multiplici experientia confirmatum habeamus, ipſo in morbi impetu ejusque progreſſu parum arte ſua medicum conferre poſſe auxilii. Etenim cum natura benigna motu quodam ſalutari febrili critico, materiam impuram ac ſanitati maxime infenſam, extra ſphæram corporis, per cutis potiſſimum ſpiracula excludere allaborat: nullo ſane modo hanc ſaluberrimam naturæ intentionem medicus debet impedire, vel præmature ſiſtere, ſed omni potius ſtudio ipſam prudenter & circumſpecte adjuvare: id quod per remedia blanda diaphoretica, diluentia & humorum acrimoniam temperantia, quorum beneficio ſucceſſu temporis per liberiorem tranſpirationem corpus ab impuris humoribus liberatur, quam optime perficitur, omiſſis omnibus, quot-

quot

quot fere ſunt, externis ac topicis, quæ utplurimum plus nocent, quam proſunt, vel tamen magnam in applicatione prudentiam requirunt. Et ut brevibus indicem, quid tota res ſit, id tantum in poteſtate medici poſitum eſſe judico, ut, niſi malum nimis ſit inveteratum, hæreditarium, corporisque natura cum viribus plane dejecta, moleſtiſſimum podagræ affectum præſervare poſſit ac mitigare. Quo autem modo hæc cura præſervatoria recta ratione, & quidem non magno medicamentorum ſpecificorum apparatu, ſed paucis, ſimplicibus, parabilioribus & diæteticis ſit inſtituenda ac perficienda, hoc ſpecimine inaugurali, bono cum DEO, paullo fuſius ac curatius tractare conſtituimus.

§. I.

CVm eo potiſſimum noſtra directa ſit intentio, ut curam hujus affectus præſervatoriam ſiſtamus, ſupervacaneum judico hiſtoriam morbi & formalem, in quo conſiſtat, rationem prolixius exponere, cum ſatis jam & abunde in ſcriptis medicorum, inprimis autem in *Illuſtr.* PRÆSIDIS *Medic. Ration. Syſtem. Tom. IV. P. II.* acta ſit & pertractata. Sed cum præſervare morbum nobis nihil aliud videatur, quam cauſas remotas, quæ conjunctim ſumtæ ad proximam & formalem immediatam contribuunt, inquirere & idonea ad eas removendas remedia præſcribere ac commendare: maxime omnium noſtra opera & meditatio in antecedentibus & mediatis doloris arthritici & podagrici cauſis erit collocanda. Et primo quidem in hac cauſarum, ſibi invicem ſuccedentium ſerie exponenda animadvertimus, viros magis, quam feminas, eosque facile omnes, qui habitu corporis molliori

liori ac ſpongioſiori innumerisque ſubtilioribus vaſis donati, temperamenti ſic dicti ſanguinei, vel ſanguineo cholerici ſunt, diro huic morbo eſſe obnoxios; deinceps attenta docet experientia, illos viros & juvenes, qui victu lauto ac cibis boni ſucci utuntur, multumque appetunt, nec exercitiis corporis gravioribus adſueti in dulci otio vivunt & voluptatibus ſe dedunt, frequentius cum hoc dolorifico morbo conflictari: increſcit enim ſub tali corporis conſtitutione & perverſo vitæ genere nimia ſanguinis & humorum copia, quæ ingentem ad hunc morbum inducendum obtinet potentiam. Quod ſi enim plus ſanguinis & ſuccorum adeſt, quam natura poteſt regere, oritur ſucceſſu temporis impuritas, ſive cacochymia, quæ poſtea materialem paroxysmi podagrici conſtituit cauſam; ideo quod ob majorem chyli & ſuccorum ad maſſam ſanguinis acceſſionem tardior horum & lentior, præſertim per vaſcula corporis minima ſe- et excretoria fit progreſſus; quibus dein obſtipatis & anguſtatis uberior ſordium excrementitiarum viſcidarum & ſalinarum emergit proventus.

§. II.

Neque illud reticendum eſt, & Venere & Baccho qui immoderatius utuntur, eos quam facile fieri podagricos: nam nimia ſeminis, ceu delibatiſſimæ, elaſticæ & temperatæ in ſanguine ſobolis emiſſione, ſolidarum partium vis motrix minuitur, & debita fluidarum temperies valde immutatur. Largiori vero vinorum, præſertim acidorum potu materia ingeneratur tartarea, quæ ſi per renum colatoria non tranſit, motu ſæpe critico ad partes externas, uti in ſenibus, nephriticis & hypochondriacis fieri obſervamus, transfertur, quæ tophaceam in

pedi-

pedibus materiam producit. Præterea & id multiplici conſtat obſervatione, eos præſertim, qui in adoleſcentia ſanguinis per nares frequentia habuerunt profluvia & defluxiones catarrhales; item qui in juvenili ætate ſputo cruento & pectoris affectu; in virili moliminibus hæmorrhoidalibus laborarunt, facile dein ætate procedente podagram incurrere & arthritidem; idque eo magis, ſi fluxus talis ordinem, modum & tempus non ſervat, ſed intempeſtive ſupprimitur, aut aliis de cauſis retinetur.

§. III.

Tum quoque inter cauſas remotas jure referri debet, quod ii, qui a parentibus prognati ſunt podagricis vel arthriticis, in hunc morbum maxime ſint proclives, ita prorſus, ut non raro primis ætatis annis podagra ipſos invadat, diutius inhæreat longeque pejoribus ſymptomatibus diſcruciet; nullam certe aliam ob cauſam, quam quod per conſtitutionem, parentum vitio contractam, tota natura, maximeque motrices & extremæ corporis partes valde ſint enervatæ & a tono dejectæ. Et a naturali harum partium membranacearum, nervoſarum admodumque ſenſibilium atonia, ſive vi tonica elaſtico-ſyſtaltica valde labefactata unice deducendum eſſe arbitror, quod materia impurior ſalina, in ſanguine & ſuccis ſenſim ſenſimque collecta, motu febrili inſurgente, non tam ad alias partes, quam ad articulos pedum vel manuum per metaſtaſin transferatur. Quod ſi enim humores ad hæc ligamenta & glandulas articulorum debilitatas appulſi, minus libere & efficaciter poſſunt revehi; fit omnino, ut moleſta ſtagnatione & mora magis corrupti & acres, concreti vel acriores redditi, moleſtiſſimos & vix tolerabiles dolores & ſpasmos excitent. Tandem

pari-

pariter ad peculiarem harum partium debilitatem & inde oriundam podagræ geneſin aliæ concurrunt cauſæ, quas inter ſingularis debetur animadverſio frigori, quo pedes, ceu remotiſſimæ a fonte caloris partes præ omnibus reliquis affliguntur; accedit etiam, quod ſanguinis progreſſus, qui ob perpendicularem ſitum & longum iter a pedibus ad cor decurrendum ordinario in inferioribus partibus tardior eſſe ſolet & languidior, humorum in vaſis ſtagnationi & ſtaſi multum velificetur, idque omnium maxime, quando preſſio ac ſtrictura vaſorum per calceos inducta concurrit.

§. IV.

Exploratis ſic genuinis doloris podagrici cauſis & generatione, proximum nunc eſt, ut diſpiciamus, qua methodo, quibusque remediis ad dolorificam hanc paſſionem levandam & præcavendam, ſeu potius ad proximam ejus cauſam præſcindendam prudens medicus uti debeat. Cum vero ſupra abunde ſatis a nobis indigitatum & in vulgus usque notum ſit, eos præcipue homines, qui propter vegetiorem appetitum & nimiam ciborum, valde nutrientium voracitatem magnam ſanguinis & humorum copiam in corpore colligunt, podagræ eſſe obnoxios: nihil omnino prius, nihil poſterius habere debet medicus, de ægrotantium ſalute vere ſollicitus, quam ut plethoram apta ratione minuat. Jam vero ad hanc tum curandi, tum præſervandi fine ſubtrahendam nullum melius, nec præſentius extat remedium, præter convenientes & pro ſubjecti ratione prudenter inſtituendas ſanguinis miſſiones; quas inter primas tenent venarum ſive brachii ſive pedis ſectiones. Et hac in re non modo experientiam, optimam rerum medicarum magiſtram, ve-

verum etiam venerandam antiquitatem habemus ſuffragantem. Ita CELSVS de eximio venæ ſectionis contra podagram uſu eleganter tradit *Lib. 4. c. 24. ubi ſentire cœperunt dolorem articulorum, ſanguis mittendus eſt; id enim inter initia ſtatim factum, ſæpe annuam, nonnunquam perpetuam valetudinem præſtat.* Nec HIPPOCRATES ab hac ſententia videtur alienus, dum idem remedium nullo fere in morbo graviori & diuturno intermittendum eſſe ſtatuit. Nec ego quenquam facile inter recentiores medicos, ſolidis in arte fundamentis inſtructos & praxeos exercitia his ſuperſtruentes eſſe confido, qui hoc divino ſummæque virtutis remedio in podagræ affectu carere nos poſſe adſererent, ut potius iſtud ceu probatum & præſtantiſſimum auxilium in ſcriptis ſuis celebrent atque commendent.

§. V.

Sicut vero nullum tam excellens datur remedium, quod non perverſo uſu poſſit nocere: ita de recta venæ ſectionis in noſtro affectu adminiſtratione varias obſervare decet cautelas; quarum præcipuæ ſunt, ut primo omnium medicus individua probe inter ſe diſtinguat, & an ſanguine potius, quam ſero & impuris humoribus ſcateant, curate inquirat. Vtut enim in ſanguineis venæ ſectio, etiam repetita, magno plerumque ſit præſidio: nihilominus tamen in ſeroſis corporibus, maxime ſi mala ciborum concoctio concurrat, tutius omittitur, aut certe in parciori quantitate debet inſtitui. Ratione temporis, non ſine fundata ratione venæ ſectiones commendandæ ſunt vernales & autumnales, quia his anni converſionibus arthritidis & podagræ frequentiores ſolent eſſe inſultus. Neque interdum fructu ſuo caret, ſi in iis, qui ad

talem morbum proclives exiſtunt, eumque jam aliquoties experti ſunt, ſanguinis miſſio brevi ante paroxyſmi conſueti impetum inſtituitur, quia hac ratione perſæpe efficitur, ut morbi podagrici brevior & felicior ſit decurſus. Denique, cum in certis ſubjectis non parum interſit, quo in loco ſanguis mittatur, in brachio rectius, an in pede, dicam hac de re breviter quid ſentiam. Si quis hæmorrhoidum fluxui adſuetus, hoc ceſſante vel ad tempus ſilente variis pathematibus ad podagræ geneſin tendentibus affligitur, præter remedia antiſpasmodica & pilulas balſamicas ad BECHERI mentem confectas, nec non elixiria temperata balſamica, optime confert inſtituta venæ in pede ſectio, vel hirudinum ad venas ſedales applicatio, quia reſeratis hæmorrhoidibus peſſima ſymptomata vel prorſus exſpirant, vel multum tamen mitigantur. Contra vero qui ad hæmorrhagicam hanc excretionem a natura minus diſpoſiti, molimina ad eandem & in locis inferioribus, maximeque pedibus moleſtias quasdam ſentiunt, in iis ſanguinis e vena brachii miſſio ſæpe non ſine fructu admittitur.

§. VI.

Alter ſanguinis redundantiam imminuendi modus eſt ſcarificatio; in qua commendanda, licet alioquin multi ſint, tum veteres tum recentiores rerum medicarum ſcriptores: valde tamen mirandum eſt, quod de ſpeciali ejus in podagra uſu tam raram faciant mentionem, quanquam omnino non deſint, qui eam præſcripſerint. Ita ex antiquioribus allegare lubet CELSVM, qui *Lib. II. Cap. X.* præclare diſſerit: *uſus cucurbitulæ præcipuus eſt, ubi non in toto corpore, ſed in aliqua parte vitium eſt, quam exhauriri ad confirmandam valetudinem ſatis eſt.* Et

Lib.

Lib. II. Cap. XI. Opus eſſe cucurbitula poteſt in morbis longis, quamvis & iis jam ſpatium aliquod acceſſit. Idque auxilium ut minus vehemens, ita magis tutum, neque unquam periculoſum eſt, etiamſi in medio febris impetu, etiamſi in cruditate adhibeatur. PLATERVS *Lib. II. Prax. med. p. 632.* ſcarificationis, in planta pedum inſtitutæ utilitatem, exemplis hac methodo curatorum variis comprobavit; quam ſententiam etiam fovet *Illuſtr.* PRÆSES, qui in *Med. Syſtem. Rat. Tom. IV. p. 573.* ſingulis trimeſtribus, cucurbitas dorſo pedis applicandas, longa edoctus experientia ſuadet. Neque rationi medicæ talismodi remedium repugnat, dum ejus uſu, non modo difficilior ſanguinis ad cor recurſus adjuvatur commodeque humorum in pedibus ſtagnationes prohibentur, verum etiam acris materiæ in his partibus progenies & accumulatio impeditur; hinc etiam venæ ſectioni ſcarificationem nonnunquam ſubſtituere, imo anteponere juvat in iis, qui ob laxiorem & ſpongioſiorem corporis habitum multum ſanguinis in venis alunt & ad ejusdem in pedibus ſtagnationem ſunt diſpoſiti.

§. VII.

Quamvis vero hæc ſanguinis imminutioni dicata remedia eximium in dolore articulari tam præcavendo quam mitigando præſtant emolumentam, minime tamen ipſa ſola ſufficere, ex penitiori podagræ conſideratione elucet; quandoquidem tantum palliativam ſeu temporariam afferunt opem, ipſam vero cauſam, quæ ſanguinis accumulationi favet, minime demunt. Multo magis origo mali, quæ in vivendi regimine quærenda eſt, debet præſcindi. Ab intemperantia enim in victu, ut ſupra demonſtratum dedimus, oritur plethora & caco-

chymia, partiumque nervoſarum & muſculoſarum tonus mirum debilitatur, ut dein facilis ad podagram fiat tranſitus. Quicunque itaque vitam a podagra immunem ſervare, vel ejus acceſſiones avertere, vel minimum has mitigare intendit, is temperet ſibi ante omnia a multa ciborum copia certisque temporibus cura utatur per abſtinentiam ſive inediam. Etenim teſtantur medicorum, qui poſteritati monumenta reliquerunt, obſervationes, plures ſumme podagricos ſola temperantia & abſtinentia a victus plenitudine fuiſſe reſtitutos. Ita VALESIVS *in Obſerv. Med.* exemplum allegat viri, qui quotiescunque paroxyſmum imminere ſuſpicatus eſt, ab omni cibo & potu abſtinuit morbumque ita declinavit. Simile quid annotavit RHODIGIN. *antiquit. lect. Lib. XIII. C. XXV.* ubi quosdam morbo articulari laborantes bonorum ciborum & lauti victus abſtinentia ad ſimplicem menſam & pauperes cibos redactos convaluiſſe refert. Ac certe ſingularis fereque divina, uti in plurimis morbis, ita ſpeciatim in podagra, inediæ eſt energia: ſiquidem cruditates egregie concoquit & emendat, vitioſos & inutiles humores diſſipat, cuique parti tenacius inhærentes ſuccos potenter movet totumque corpus magis patens reddit ac pervium, ut dein ſtagnationes & obſtructiones expediantur facillime. Vnde rectiſſime mihi judicaſſe videtur FERNELIVS, cum conſueti cibi ac potus dimidium in podagra circumcidendum præcipit, imo famem quandoque tolerare bonum judicat.

§. VIII.

At vero non ſola ciborum quantitas, verum etiam nimium diverſa ipſorum qualitas podagra vexatis admodum eſt infenſa. Cujus rei teſtem cito graviſſimum SY-

DEN-

DENHAMIVM, qui in *Tr. de podagra* egregie ſcribit: *unica ciborum ſpecie ſingulis paſtibus veſcendum arbitror, cum varia carnium genera ſimul ingeſta plus ventriculo moleſtiæ faceſſunt, quam unicum, quod omnia iſta quantitate exæquat.* Idem optime docet FORTIS, qui *Tom. II. Cent. IV. Conſ. 68.* *varietas*, inquit, *ciborum tanquam peſtis podagricis fugienda, minus enim ex ſimplicibus malus nocet, quam bonorum multiplicitas; ſimplex itaque cibus eſt non ſolum ut unus verum & a condimentis immunis.* Vt vero clarius cuique pateat, quinam ſelectus ciborum ſit habendus: has, quæ ſequuntur, præſcribere placet regulas diæteticas: abſtineant quam maxime podagra tentati plethorici a carnibus, præſertim animalium adultiorum elixatis, a cibis nimium pinguibus, juſculis alimentoſis, placentis & aliis ex lacte, ovis ſaccharo & farina triticea paratis, quippe quæ ita ſunt comparata, ut ſuccorum viſcidorum & gelatinoſorum ubertate admodum accumulent fluida, quæ poſtea per tenuiſſimam corporis compagem circulari motu difficilius feruntur. Præſtat potius iis uti cibis, qui levioris ſunt materiæ & facilioris concoctionis, quique ſimul exſiccandi & leniter roborandi pollent efficacia, ut ſunt carnes juniorum animantium aſſatæ, ex quibus etiam commode parari poſſunt juſcula, additis ſimul radicibus & herbis, ut naſturtio aqu. rad. gramin, aſparagi, ſelleri, petroſelini, herb. lactucæ, endiviæ & hujus generis aliis. Conducunt quoque ceraſa exſiccata, uvæ paſſæ tam majores quam minores nec non pruna Damaſcena & Hiſpanica vel ſola vel in juſculum redacta. Denique panis omnium optimus eſt bis coctus, longeque ſalubrior, quam quidem recens obſervatur.

§. IX.

Præterea inter præſidia tum curandæ, tum præſervandæ podagræ plurimum ſibi vendicat motus & debita corporis exercitatio, cujus eximia utilitate HIPPOCRATES permotus *Lib. II. Prædict. labores podagricis magnopere commendat.* Nec quisquam fere arti Hippocraticæ addictus eſt, qui aliter ſentiret. Ex innumeris allegaſſe ſufficiat MERCVRIALEM, qui in *Prælect. Bonon.* ad robur membrorum conciliandum mirifice motum extollit his verbis: *quanto plus exercentur podagrici, tanto majus robur acquirunt; & quo magis vacant, eo magis flacceſcunt & ſolvuntur eorum vires.* Quum vero variæ dentur motuum inſtituendorum ſpecies, videamus, quænam ex iis congrua podagricis æſtimari poſſit, quæ minus. BAGLIVVS quidem *Prax. Med. Lib. I. Cap. de Calcul. & Podagr.* podagricos, ſi aliter exerceri non poſſent, voce, ſcilicet vel libros recitando, vel cum amicis colloquendo, vel canendo exerceri jubet; majorem tamen uſum præſtare videtur motus corporis, vectione inſtitutus, quem etiam SYDENHAMVS in *Tractatu de podagra* ipſo in paroxysmo ſuadere non veretur: *quamlibet, inquit, in paroxyſmi initio ægro impoſſibile videatur, ut lationem in curru, multo minus ejus motum ferre queat: attamen ſi id tentaverit, non ita diu poſt ſentiet, ſe minus a tali motu dolere, quam cum ſe in cathedra domi contineret.* Omni vero motus generi nonnulli eruditiſſimorum medicorum præferre ſuſtinent equitationem, nec ſine ratione inſignique emolumento. Sic primus fere omnium ORIBASIVS magnas ſanandi partes equitationi in multis morbis & ſpeciatim in podagra tribuit, dum *Lib. IV. equitatio,* inquit, *magis quam omnes reliquæ exercitationes corpus a podagra præ-*

ſervat,

ſervat. Cui aſſentitur laudatus SYDENHAMIVS, qui loc. cit. ceu arcanum ad podagram ſubjugandam remedium equitationem deprædicat his verbis: *ſane diu multumque mecum reputavi, quod ſi cui innoteſceret medicamentum, quod & celare vellet, æque efficax in hoc morbo, ut in chronicis pleriſque eſſet equitatio conſtans & aſſidua.*

§. X.

Vt noſtram interponamus ſententiam, vera omnino eſſe judicamus, quæ in medicorum ſcholis de corporis exercitatione, in chronicis paſſionibus frequenter ſuſcipienda, præclare docentur. Nam, cum vita, ſanitas & omnes, quæ inde pendent functiones unice a motu, fluida inter & ſolida vigente ſartæ tectæque conſerventur: hic autem a decenti corporis exercitio mirum adjuvetur; in aprico eſt, quantum in morbis, qui a deficiente ſolidorum ac fluidorum inter ſe actione & reactione, ortisque inde humorum ſtagnationibus proveniunt, conducat motione ac labore decenter uti. Ne cui vero in adhibendo exercitationis remedio vel minima delinquendi ſuperſit occaſio, monita quædam valde neceſſaria obſervanda arbitror. Ita præcipue omnium determinatus & cujusvis ægrotantis naturæ & viribus accommodatus inſtituatur motus; alioquin corpus jam imbecillum imbecillius adhuc redditur. Dein optime ſuſcipitur mane, aliquot horas ante prandium, ſub ſerena cœli temperie; ſiquidem vacuo ventriculo & peracta chyli per totum corpus diſtributione, omnes excretiones facilius ſuccedunt, maximeque utiliſſimum tranſpirationis negotium fit liberius; unde non modo humores podagricorum viſcidi, tenaces, & hinc inde ſtagnantes egregie attenuantur & in circulari curſu promoventur, verum etiam acres particulæ e corporis ambitu expelluntur commodiſſime. Longe

vero præſtantior effectus a tali motu erit expectandus, quando ſufficienti aquæ ſalubris potu ſecundatur. Tali enim ratione impeditur primo, ne ſubtiliori portione ſanguinis per auctam tranſpirationem diſſipata, hic ſpiſſior evadat: dein, ne ſalia per motum inteſtinum fortiorem e complexu ſuo extricata copia increſcant & acriora fiant, ſed potius ſufficienti involuta vehiculo, facilius exhalent; & denique, ne corpora, præſertim imbecillia, motu fortiori exagitata, loco ſperati auxilii majus damnum ex virium qualicunque jactura percipiant.

§. XI.

Permultum quoque intereſt ad dolorem podagricis ſolennem præcavendum & abigendum, quo quis potus genere utatur; ſiquidem ſatis conſtat, podagram inter alia potiſſimum a perverſo potulentorum uſu ſua ducere incunabula. Exemplo ſunt ſtrenui vinorum potatores, qui intemperantia ſua non modo graves articulorum morbos ſibi contrahunt, verum etiam ab illis, niſi in tempore ſobrietati ſtudent, difficulter admodum, imo plane nunquam liberantur; ſicut e contrario variæ auctorum obſervationes fidem faciunt, multos arthritide vexatos ſola vinorum abſtinentia exoptatæ ſanitati fuiſſe redditos. Ex innumeris, quæ hoc probare poſſent, adducere placet caſum inprimis notabilem, quem habet TRINCAVELLIVS *de rat. curand. particular. hum. corp. affect. l. 12. c. 11.* ſe noviſſe, dicit, medicum Venetiis, qui cum non parum infeſtaretur a podagra, vinique potum intermiſiſſet, liber tandem ab omnibus iis moleſtiis ita evaſerit, ut amplius usque ad ultimum ſenium, imo ad mortem horum dolorum expers fuerit. Si quis igitur dirum hunc affectum præſervare, vel præſentem mitigare prorſusque

prorſusque debellare cogitat, abſtineat omnium maxime a vinis ſive dulcibus, ſive ſpirituoſo-acidis, vel magna tartari copia fœtis; fugiat quoque ſpiritus ardentes, ſive vina aduſta, & cereviſias valde ſaturatas multumque alimenti ſuppeditantes. Singula enim hæc potulenta ita ſunt comparata, ut partim humores coagulando & incraſſando, liberiorem ſanguinis circulum cum ſalutaribus ſe et excretionibus valde retardent, partim cum ſubtili terreſtri & ſulphurea ſanguinis parte congrediendo, ingentem materiæ tartareæ proventum & ſic dictos tartareos morbos, quos inter podagra eminet, ingenerent. Vinum vero ſpecialius quod attinet, quamvis podagricis utplurimum obſervetur infenſum, poteſt tamen tuto admitti in ſubjectis, ventriculi & inteſtinorum quadam imbecillitate laborantibus, quorum vires, modice ſumtum, egregie ſæpe reſtaurat. Neque dein iis vini uſus plenarie eſt interdicendus, qui vel a prima infantia eidem adſueverunt, vel minus inde incommodi ſentiunt, hac tamen obſervata cautela, ut vinum ſeligatur bonæ notæ vetus, & cujusvis naturæ appropriatum; a quo eo minus damni ſperandum eſt, ſi cum ſufficienti aquæ portione remixtum dilutumque fuerit.

§. XII.

Exploratis potuum generibus, quæ plerumque nocivæ ſunt indolis; disquirendum nunc eſt, quinam potus podagricis magis conveniat & tuto a medico commendari poſſit. Aptiſſimus autem omnium jure cenſendus eſt aqua pura frigida ſubtilis & levis, cui veteres medicorum antiſtites HIPPOCRATES, GALENVS, CELSVS pluresque alii ſummas in morbis tam acutis quam chronicis perſanandis tribuerunt virtutes

ejusque uſum potiſſimum in gravioribus & vix ulla ſive interna ſive externa medicina leniendis, extremarum partium affectionibus, quales ſpeciatim ſunt arthritides, contracturæ, exulcerationes &c. maximo cum ægrotantium levamine commendarunt. Nec recentioribus probe in arte verſatis medicis obſcurum eſt, quanti referat in podagra aqua decenter uti; unde BRUYERIUS *Lib. 16. c. 3. de re cibaria* rite ſcribit: *annotatum eſt eos, qui inter initia podagræ dolorisque articulorum, vini potum ſubtrahunt & ad aquam confugiunt, magnificum ſentire præſidium ac pene divinum; imo fere compertum eſt, aquæ potatores raro aut nunquam podagricos aut chiragricos effici.* Ac certe aqua pura frigida ex fonte recens hauſta, parteque ſubtiliori per aeris calorem nondum privata, ſingulis, tum præſervandi tum curandi doloris podagrici, indicationibus ex voto ſatisfacit. Etenim, humido ſuo, quo conſtat, elemento, ſanguinem omnesque humores fluxiles conſervat, ne, minimis ſe-et excretoriis vaſculis obſtructis, hi ſenſim ſenſimque increſcentes, varios affectus producant; aereo-æthereo, quo aqua bona copioſe pollet, principio & quod puritatem fœneratur ac levitatem, intime ſe vaſis & poris inſinuando, ad craſſos humores fundendos longe exiſtit aptior; frigore denique partibus ſolidis, quæ fluida regunt, majus robur, majoremque vim ſyſtalticam conciliat, adeoque ſanguinis circuitum una cum ſe & excretionibus promovet; quibus rite conſtitutis nec facile podagra invaleſcit, nec ſi jam præſens eſt, tanta vehementia furit.

§. XIII.

Quod ſi vero aquæ ejusmodi puræ ac levioris fontanæ deficit copia, pluviatiles, poſt copioſas imbres col-

lectæ

lectæ & clariores in vaſe redditæ, in uſum vocari poſſunt. Verum ſi ventriculus, cereviſiæ vel vino diutius adſuetus talem potum plane renueret pejusque inde haberet, aquam cum ſpeciebus ſapori æque ac naturæ amicis & medicinali adverſus podagram virtute inſtructis decoquere præſtat. Percommode autem huic uſui inſerviunt varia ex vegetabili regno deſumta ſimplicia, ut radices ſcorzoneræ, ſarſaparill. chin. polypod. liquirit. cortices lign. ſaſſafr. fraxin. cinamom. viſc. quercin. nec non avena & hordeum, quibus gratiæ conciliandæ cauſa commode in coctione adjiciuntur paſſulæ minores. Probe tamen circa uſum horum decoctorum obſervandum eſt, ut largiori paulo quantitate, ad tres ſcilicet vel quatuor menſuras quotidie hauriri, maximeque in cura per inediam loco potus ordinarii adhiberi debeant.

§. XIV.

De potuum calidorum uſu, non eſt quod plura commemoremus, cum apud plurimas gentes Theæ & Caffee potus adeo ſit ſolennis, ut ſingulari commendatione opus non habeat. Neque calida ejusmodi infuſa, quatenus cruditates a concoctione relictas egregie corrigunt & cuticularem perſpirationem promovent, ſuo deſtituuntur effectu, ſed potius in plurimis chronicis affectionibus, adeoque etiam in podagra, magnam merentur laudem; unde etiam BAGLIVVS *l. c.* egregiam in medendo virtutem iisdem tribuit & ZECHIVS *in Conſult.* vel ſolam aquam ſimplicem, ad libram circiter unam ante prandium calide hauſtam, pro ſecreto adverſus podagram remedio habuit. At vero, cum calidis hiſce potionibus, ſi paulo majori hauriuntur quantitate, non modo ventriculus valde debilitatur, ſed partes quoque ſan-

guinis ſulphureæ & acres ſubtiliores redditæ, ad extremas partes magis propelluntur, cavendum omnino eſt, ne in exceſſu delinquamus.

§. XV.

Prius vero, quam ulterius progrediamur, paucis indicandum arbitror, nullum eſſe potus genus, quod in podagræ affectu, tum præſervatoria tum curatoria intentione, certiorem ac efficaciorem exſerat virtutem, quam quidem aquæ minerales, nobiliſſimis medendi viribus inſtructæ; quas inter Selteranas, ob temperatiorem indolem ſuam omnibus reliquis præferendas & commendandas exiſtimo. Conſtant quippe præ ceteris inſigni ſpiritus mineralis copia; conſtant aqua ſubtili ac leviori, &, quod maximum eſt, ſal intus fovent purius alcalicum; unde non modo in lentis humoribus diſſolvendis, acribusque temperandis eximium præſtant uſum, verum etiam, urinæ excretionem promovendo, ſalium tartareo-fixorum concretionem potenter avertunt; adeoque a podagra & calculo, qui plerumque unius ejusdemque ſunt ſobolis, optime præſervant atque liberant. Nec facile quisquam arbitrabitur, nosmet iniquum Selteranis ſtatuere pretium, ſed potius ſingulis probe penſitatis, nobiscum conſentiet; ſiquidem ab illo ipſo tempore, cum primum ab *Illuſtri* PRÆSIDE ſunt exploratæ, & ad medicum uſum traductæ, ſe ſua in difficillimis morbis utilitate ita probarunt, ut non modo in univerſa Germania ſint celebratiſſimæ, ſed in diſſitas quoque regiones devectæ utiliter adhibeantur.

§. XVI.

Hactenus dicta, quæ curam per inediam maxime reſpiciunt & rectam podagræ tractationem in corporibus ple-

plethoricis docent, minime locum inveniunt, ubi arthritis ejusque ſpecies podagra non ſuccis referta, ſed macilentiora ſalſisque & bilioſis ſuccis ſcatentia & cholerici temperamenti adoritur corpora; vel ubi a Veneris abuſu, nimio vini potu & familiari iræ affectu ſuam traxit originem. Tum enim ineunda eſt longe alia curationis methodus, quæ non tam ad minuendos & evacuandos, quam temperandos vitioſos humores, motusque nimis intenſos ſedandos debet dirigi. Quod quidem optime perficitur per remedia blande demulcentia, nutrientia & deperditum vigorem reſtituentia; inter quæ principem ſibi locum vendicat conveniens lactis præſertim aſinini, uſus; hoc enim uti domeſticum, leniſſimum & antiquiſſimum eſt remedium, ita omnibus, tantopere alias commendatis jure meritoque eſt præferendum; qua in re præcipui tum veteres, tum recentiores medicinæ ſcriptores, ex quibus probatiſſimos tantum adducere placet, conſentiunt. Ita præclare de lacte aſinino ſentit HIPPOCRATES, dum *Lib. de articulat.* ait: *lac aſininum duas affert opportunitates ad podagræ curationem neceſſarias, neoteriſmum & epicraſin; & illud quidem, quia viſcera temperat, & ad temperamenti & complexionis mediocritatem revocat.* Hujus auctoritatem ſequuti ſunt ii, quos poſtera ætas tulit, medici. Hinc CELSVS *Lib. IV. c. 24.* ſcripſit: *quidam cum aſinino lacte poto ex toto ſe eluiſſent, in perpetuum hoc malum evaſerunt.* Quocum conſentit GALENVS *l. alim. 7. meth. 6.* ubi lactis aſinini potatores, excrementis expurgatis, a cruciatu arthritico immunes reddi aſſerit, quia hoc lac ſeroſiſſimum eſſet & liquidiſſimum; cujus effectus in podagra mentionem quoque facit PLINIVS *Lib. 28.* Recentiorum auctorum quoad lactis uſum

ſententias hoc loco accumulare ſupervacaneum eſſe arbitror, partim quod *Illuſtr.* PRÆSES in diſſertat. *de lacte aſinino* id jam ſatis præſtitit, partim quod excellens lactis in medendo uſus per ſe ſatis eſt perſpicuus, ita ut adſerere nullus dubitem, nonnullos vel ſolius lactis cura a truculento podagræ morbo poſſe liberari & ad ſenium felicius perduci, uti idem *Illuſtr.* PRÆSES *c. l.* §. *25.* docuit variisque exemplis comprobavit. Neque tam mirabilis effectus ratio ex longinquo erit repetenda. Etenim cum lac, præſertim vero aſininum, propter ſua, quæ fovet, ingredientia inſignem ſuccos diluendi & edulcorandi, ſalium acriorum ſpicula involvendi ſtrictasque fibras relaxandi & corpora carne & viribus exhauſta nutriendi obtinet potentiam; manifeſtum eſt, quod ad cauſas podagræ tollendas aptiſſimum ſit remedium, modo ſatis diu & in ſufficiente quantitate, quam largiorem eſſe decet, adhibeatur.

§. XVII.

Præter lac vero ejus quoque ſerum, quod delibatiſſima lactis a rudiori & caſeoſa ſubſtantia ſeparata portio eſt, præſtantiſſimas juvandi continet facultates, imo nonnunquam quibusdam ſubjectis & maxime iis, qui malum hypochondriacum cum podagra conjunctum, magnamque acidi copiam in primis viis continent, tutius adhuc præſcribitur, quam lac ipſum. Hinc ſeri lactis uſum ab *Illuſtr.* PRÆSIDE pluribus podagricis cum fructu fuiſſe commendatum memini; id quod etiam ex *Diſſert. ejus de ſaluberrima ſeri lactis virtute* ſatis patet, ubi ſimul convenientem adhibendi modum reperire licet.

§. XVIII.

Hæc itaque ſunt quæ de cura doloris podagrici præſerva-

ſervatoria proponere voluimus remedia ; quæ utut videantur ſimpliciſſima, naturæ tamen humanæ apprime ſunt congrua morbique cauſis removendis aptiſſima, ſi debita ratione debitoque ordine adhibentur. Quare iterum iterumque injungimus, ut talis remediorum commendatorum habeatur ſelectus, qualem obſervandum monſtravimus. Quum enim in plethoricis & ſic dicti ſanguinei temperamenti ſubjectis podagra magis a ſtaſi ſanginis ſeroſi in vaſculis arterioſis proveniat; in cholericis vero ſerum magis acre, tenue & bilioſum in culpa ſit; & contra in melancholico-hypochondriacis, iisque omnibus, qui calculoſæ ſunt diſpoſitionis, ſalis tartarei concretio intra membranas & ligamenta articulorum contingere ſoleat, indeque perſæpe podagræ cum calculo fiat alternatio: facile judicari poterit, quare unum idemque remedium in diverſis ſubjectis non ſemper unum eundemque præſtet effectum, & cur malum nonnunquam difficulter, aut nulla plane medicina poſſit curari.

§. XIX.

Enim vero adhuc aliæ dantur cautelæ, ad rectum vitæ genus neceſſariæ, quas brevibus jam tradere conſultum ducimus. Maxime autem omnium præter debitam corporis exercitationem & in cibo potibusque ſpirituoſis temperantiam, moderamen in venere commendandum eſt. Namque crebrior cum femina cohabitatio, dum ſubtiliorem ſanguinis portionem ſubtrahendo, corpus imbecillum reddit, non modo in multis præcipuam morbi podagrici cauſam conſtituit, ſed omnium quoque remediorum effectum peſſundat, niſi temperantius uſurpetur, vel plane omittatur. Vnde

rectiſſime mihi judicaſſe videtur BAGLIVVS, qui loc. cit. *impoſſibile eſt*, ait, *quin Veneri & Baccho ad ſatietatem indulgentes arthritide corripiantur eaque perpetuo conflictentur*. Quicunque igitur podagricorum bene ſibi conſulere cupit, aut peſſimam cœundi conſuetudinem omni ſtudio emendet, aut ſuo ipſius damno ſummoque dolore ſentiat, podagram ſuam in alteram naturam tranſiiſſe, nullaque medicina eſſe abigendam.

§. XX.

Pari propemodum ratione quævis animi pathemata graviora, juſta affectuum moderatione præcavere debent arthritici, ut perite monuit SYDENHAM. *in tract. cit. animi*, inquit, *tranquillitas omni ope ſtabilienda eſt, cum perturbationes omnes, ſi repagula ſemel effringunt, ad podagræ generationem & incrementum multum faciunt*. Maxime autem nocet metus, triſtitia & iracundia, quæ quantum ad variandos & in pejus mutandos ſanguinis ac fluidi nervei motus valeant, ſatis conſtare arbitror. Speciatim tamen de iræ affectu conſtat, quod præ cæteris ſummam nocendi potentiam obtinet. Non enim ſolum ſtatim pejus inde habent podagrici, ſed etiam paroxysmos perferre debent longe intenſiores, ac multo frequentiores, neque raro iræ paſſio podagræ cauſa exiſtit occaſionalis.

§. XXI.

Nonnulli equidem auctores iræ & mœroris affectum perſæpe utilem in podagra fuiſſe referunt, eumque artificioſe in quibusdam excitare commendant, at me judice infida & medico plane indigna ſunt hæcce remedia. Quis enim ſana ratione præditus podagricis terrorem ſuaderet injiciendum? quum inde æque facile imo

magis

magis adhuc tragicus, quam exoptatus effectus ſit expectandus. Nec aliter ſentiendum eſt de frigoris ad fugandam podagram uſu, de quo PECHLINVS refert, fuiſſe chiliarcham, qui doloribus nimis vexatus, nudis pedibus glaciem transgreſſus ſolatium palliative accepiſſet. Hoc autem ſicut heroicum facinus eſt, ita magis debemus mirari, quam imitari.

§. XXII.

Tum quoque podagricis jure commendari debet regia illa virtus patientia, qua non tantum paroxysmus, ſi præſentitur, ſæpe avertitur, verum etiam, ſi præſens eſt, facilius toleratur; idque exemplo inv{i}ctiſſimi Imperatoris Caroli V. quem patientia, ceu anodyno in podagra uſum fuiſſe tradunt. Et cum denique omnis remediorum effectus ſit irritus, niſi quis accurate ſingula ſecundum medici præſcriptum applicet; ſerio imperamus obedientiam ſtrictiſſime medico prudenti præſtandam. Qui vero dictis non obedientes nihilominus genio ſuo indulgent, hi modo gravia iſta, quæ paroxysmi tempore perferre tenentur, ſymptomata curatius ſecum perpendant. Quot enim ac quanta in ferociſſimo hoc affectu experiantur podagrici tormenta & cruciatus, ex allegatis cauſis earumque agendi modo, facili negotio colligere licet. Quippe tam exquiſiti ſenſus partes, membranæ ſubtiliſſimæ, perioſtium, ligamenta, nervi & vaſcula arterioſa miſerrime affliguntur; imo humor in nonnullis ſubjectis ſtagnans tam acris & corroſivus eſt, ut tendines etiam & ligamenta exedat, uti SCHENCKIVS *Lib. V. Obſerv. p. 750.* ex ſectionibus habet, *quod ductibus ſinubusque oblongis & anguſtis ita perforata arthriticorum ſæpe fuerint membra, ac ſi tineis vel xylocampis exeſa fuiſſent.*

§. XXIII.

Supereſſent quidem remedia, ut emetica, laxantia, clyſteres hujusque cenſus alia, quorum adhuc injicienda eſſet mentio; ſiquidem iisdem præcaveri ſolet, ne ventriculus & inteſtina multis cruditatibus & flatulentiis onerata, liberum ſanguinis progreſſum impediant, vel humores cacochymicos magis accumulent. At vero cum omnia, quæ huc pertinere videntur auxilia *Illuſtr.* PRÆSES *in Med. Syſtem. Tom. IV. Part. II.* jam optime, additis cautelis, pertractaverit, commode hoc labore me ſuperſedere poſſe exiſtimo, nullus dubitans, quin commendata, ſi debito ordine debitisque cautelis adminiſtrentur, omne in podagra præſervanda abſolvant punctum, ut dein aliis vix opus habeamus. Quæ enim ab auctoribus nonnullis tantopere prædicantur externa, ut fonticuli, veſicatoria, moxa Indorum & alia, hæc invicem ejus plerumque ſunt indolis, ut tantum tranſitoriam afferant opem, adeoque non magnam mereantur laudem, præſertim cum ſatis uſu cognitum exploratumque ſit, in ipſa horum remediorum applicatione, non raro cauſæ ut cauſæ committi fallaciam; unde recte a rationalibus medicis proviſum eſt, ne quis a particulari medicamentorum in certo ſubjecto adhibitorum effectu, ad ipſorum univerſalem & ſpecificam juvandi facultatem concludat.

§. XXIV.

De balneorum tam naturalium quam artificialium in podagra uſu commemorare placet, quod, licet non omnino ſint repudianda, ſummam tamen deſiderent cautionem, niſi loco ſperati auxilii damnum inde reportare velimus. In genere autem de recto ac genuino balneorum adhibendi modo notandum eſt, quod I. nunquam in uſum

debe-

debeant vocari, niſi corpore a ſordibus probe expurgato, ſanguinisque copia, ſi abundat, paulo imminuta, ne forte impuri ſucci intenſius commoti, ad alia eaque nobiliora loca tranſeant. II. quod ſemper temperatiora applicentur; & denique III. quod ſpecialis eorundem quoad individua habeatur ſelectus, quia nervoſa ſummaque ſenſibilitate prædita cutis non ſine diſcrimine omnia poteſt tolerare, ſed magis nonnunquam inde læditur. Quibus cautelis probe obſervatis, non facile quisquam peccabit, ſed potius inſigne partibus affectis levamen afferet.

§. XXV.

Præterea notandum eſt, quod inprimis podagrici cavere debeant remedia ſtricte ſic dicta adſtringentia, ſive interne ſive externe adhibita, quorum applicatio nunquam fere non magnam inducit perniciem. Quod itidem valere arbitror de narcoticis & opiatis, ad quæ plurimi medicorum iniquo ſæpe auſu, tanquam ad ſacram confugiunt anchoram, minus perpendentes, infidam horum mediorum eſſe operationem, niſi ſummo cum judicio adhibeantur. Topica vero quod attinet, licet non prorſus a podagræ præſervatione & curatione ſint excludenda, ingens tamen & ſæpe irreparabile damnum ab iis, perverſe adminiſtratis inductum fuiſſe conſtat; quare conſultius eſſe duco, ut omittantur, quam pejora podagricorum ſymptomata arceſſantur.

§. XXVI.

Denique non poſſum, quin de aliquibus remediis, quæ ſpecificorum & antipodagricorum nomine veniunt, pauca adjiciam. Satis enim, proh! dolor experiri licet, quantus eorum ſit numerus, qui podagram, etiam temporis diuturnitate jam confirmatam & incurabilem, variis

ſecretioribus, maxime chymicis & rudi minerva excogitatis medicamentis funditus tollere promittunt, imo ad experientiam provocare non erubeſcunt. At vero quam inepta & vana hæc ſit gloriatio, non modo ex penitiori doloris podagrici, quoad cauſas & ſymptomata conſideratione abunde ſatis elucet, verum etiam a ſæpe laudato SYDENHAM. *cit. loc.* ingenioſe docetur his verbis: *Si quis objiciat, multa eſſe remedia ſpecifica ad podagram, ego me ea neſcire lubens fateor; & vereor, ne promiſſores iſti perinde ſint ignari, ac ſum ego.* Equidem miror hominum ejusmodi ineptientium audaciam, magis tamen adhuc miror medicorum quorundam credulitatem, qua occæcati prorſus non intelligunt, pollicitatores iſtos non hominum ſalutem, ſed aurum aucupare, nihilque laude digni arcanis ſuis, ſummopere licet decantatis poſſe efficere, multo minus contumacem podagram, ut ajunt, exterminare. Sed non modo non juvant ejusmodi artificioſe confecta pharmaca, verum etiam, quod maximum eſt, perſæpe majorem corpori noxam affricant. Etenim ita plerumque ſunt comparata, ut dolores ſopiendo, materiam malignam a peripheria ad centrum, ſeu ex pedibus in viſcera nobiliora protrudant, & licet cito, minus tamen tuto, minimeque jucunde operentur; ſiquidem inde univerſa functionum œconomia, in qua vita conſiſtit & ſanitas, mirum deſtruitur, imo, quod ſæpiſſime, nec ſine urgentiſſimis ſymptomatibus accidit, ipſius vitæ exitus acceleratur.

F I N I S.